

III. sēra

~~3038~~

Bez maksas izdevums.

Mēnešraksta „Cukurbiešu kultura un
cukurrūpniecība“ 1939./40. gg. (IX.) № 1
atsevišķs novilkums.

L

63
3038

Handwritten signature or name, possibly "Krišons P."

**Īsi aizrādījumi
cukurbiešu audzēšanā
iesācējiem**

1939

VALSTS CUKURA MONOPOLA PĀRVALDES IZDEVUMS, RĪGĀ

I

Mācību tehniskā literatūra
Latvijas Valsts bibliotēka
1920. g. (XX) Nr. 1

nr. 621

Latv. PSR Valsts bibliotēka

~~61-50-761~~ 0309057003

nr. 28. v. 80. 11. d.
nr. 84 v. 11

Latvijas Valsts bibliotēka
Valsts bibliotēka
Valsts bibliotēka

Īsi aizrādījumi cukurbiešu audzēšanā iesācējiem.

Šie īsie aizrādījumi galvenā kārtā domāti lauksaimniekiem, kas tikai šogad uzsākuši audzēt cukurbietes savās saimniecībās.

Augsnas izvēle.

Cukurbiete ir prasīgs augs. Lai varētu iegūt apmierinošu cukurbiešu ražu, tās jāsēj iekoptās un iemēslootās augsnās ar nokārtotiem mitruma apstākļiem. Augsnas ar augstu gruntsūdeni, kas cieš no mitruma, ir blīvas, gaisa un siltuma neuzņēmīgas un parasti uzrāda skābu reakciju. Šādās augsnās sētās cukurbietes lēni attīstas, nīkuļo un ir ieņēmīgas pret dažādām slimībām (piemēram, melnkāju). Šādas augsnas cukurbiešu sējumam nav piemērotas. Cukurbietēm piemērotākas ir smilšaina māla līdz mālainas smilts augsnas ar dziļu aramkārtu. Bet pilnīgi mēslojot un labi kopjot, var iegūt apmierinošu cukurbiešu ražu arī vieglākās smilts augsnās un nogrāvotos ilggadīgi kultivētos kūdrājos.

Priekšauga izvēle.

Cukurbietēm piemērotākie priekšaugi: ziemāji un kartupeļi, kas saņēmuši kūtsmēslojumu, un viengadīgs āboliņš.

Lauka apstrādāšana.

Izvēloties lauku šā gada cukurbiešu sējai, priekšroka dodama laukam, kas jau rudenī laikus dziļi aparts, pagājušā gadā nebija nezāļu pārņemts, vai kur nezāles jau savlaicīgi apkarotas ar lauka lobišanu un ecēšanu. Nezaļainā laukā sēto cukurbiešu apkopšana prasa daudz vairāk darba. Vispār liela vērība jāpiegriež nezāļu iepriekšējai apkarošanai — iznīdēšanai, kā arī ziemas mitruma saglabāšanai augsnā, kas veicina cukurbiešu sēklu vienmērīgu uzdīgšanu. Lauka aršana cukurbietēm pavasarī pa lielākai daļai nebūs ieteicama. Pavasara aršana izžāvē augsnu, un tā līdz cu-

kurbiešu sējai nepaspēj pietiekoši nosēsties. Ja lauks aparts rudenī, pavasarī nepieciešama vienīgi nošļūķšana, uzirdināšana ar atperu ecēšām vai kultivatoru un pirms sējas novelšana.

Ar cukurbiešu ražu iegūstam visvairāk barības vērtību no zemes platības vienības kā ar citu lauku augu, kamdēļ arī cukurbietēm augstākas prasības pēc augu barības vielām. Lai vidēja labuma augsnās bez kūtsmēslojuma iegūtu apmierinošu cukurbiešu sakņu ražu, būtu jāpiedod apmēram šāda mākslīgo mēslu deva:

200—250 kg/ha (4,5—5,5 pudi uz pūrvietas) 40% kalija sāls,
300—450 kg/ha (6,5—9 pudi uz pūrvietas) superfosfata un
300—450 kg/ha (6,5—9 pudi uz pūrvietas) slāpekļa mēslu.

Atkarībā no augsnes īpašībām un kūtsmēslojuma devas lieluma un došanas laika, minētais mākslīgo mēslu samērs var izmainīties. Ja cukurbiešu priekšaugam vai tieši cukurbietēm rudenī dots kūtsmēslojums, mākslīgo mēslu devas var samazināt. Mēslojot cukurbiešu lauku ar vircu, var samazināt kalija sāls un slāpekļa mēslu devas, bet superfosfats jādod pilna norma, jo virca ir fosforskābes nabaga. Mālainās augsnās var samazināt kalija sāls devu, jo tur kalijijs ir krājumā. Norādījumus par katras augsnes mēslošanas vajadzību var gūt ar lauku izmēģinājumiem un augsnes ķīmiskām analizēm. Augsnes analīzes cukurbiešu audzētājiem izdara arī Jelgavas cukurfabrika.

Cukurbietes pateicīgas par tieši rudenī dotu kūtsmēslojumu. Pavasarī dots kūtsmēslojums cukurbietēm nav ieteicams, jo kūtsmēslu iearšana pavasarī kavē cukurbiešu apsēju, un nesadalījušies kūtsmēsli vājāk izmantojas un pa daļai traucē cukurbiešu sējumu apkopšanu.

Kalijijs cukurbietēm dodams ar 40% kalija sāli. Kalija sālis izsējams atsevišķi vai reizē ar superfosfatu iespējami agri pirms zemes sastrādāšanas. Zemi sastrādājot, uzsētais mēslojums tiek iestrādāts.

Fosforskābe dodama superfosfata veidā. Tomasmilti cukurbiešu mēslošanai nav piemēroti, jo tie lēni iedarbojas, un daļa fosforskābes paliek cukurbietēm neizmantota. Arī superfosfats cukurbiešu laukam, kā jau minēts, jādod pirms cukurbiešu sējas. Pirmo superfosfata devas pusi var izsēt reizē ar kalija sāli.

Cukurbietēm nepieciešamo slāpekli var piedot ar mākslīgiem amonija (sērskābais amonijs), kombinētiem amonija-salpetra (kaļķa amonija salpetris) vai salpetra (Čīles un kaļķa salpetris) mēslošanas līdzekļiem. Sērskābais amonijs un kaļķa amonija salpetris iedarbojas pakāpeniski garākā laika sprīdī un tādēļ dodams pirms vai reizē ar cukurbiešu sēju. Virsmēslojumam ieteicams lietot vienīgi ātri darbojošos Čīles vai kaļķa salpetri.

Ja cukurbietes sēj ar kombinēto cukurbiešu sējammašīnu, tad reizē ar sēklu var izsēt arī otru pusi superfosfata jauktu ar pusi slāpekļa mēslu: sērskābo amoniju, kaļķa amonija (īsi pirms sējas

sajaucot) vai Čīles salpetri. Kaļķa salpetri ar superfosfātu nedrīkst jaukt. Tādā gadījumā otru slāpekļa mēslu pusī — Čīles vai kaļķa salpētra veidā var dot vienā līdz divos paņēmiēnos kā virsmēslojumu pēc cukurbiešu retināšanas. Virsmēslojumu nedrīkst dot vēlāk par jūnija beigām. Slāpekļa virsmēslojums izsējams ar roku vai specialu kaisītāju.

Cukurbiešu sēšana.

Cukurbietes nevar pārstādīt, bet tās sējamas laukā uz vietas. Tās jā sēj, kad augsna pietiekoši iesilusi. Lai augsna nepaspētu izžūt un lai pagarinātu cukurbiešu augsšanas laiku, sēju nedrīkst nokavēt. Agrie cukurbiešu sējumi dod lielāku sakņu ražu.

Cukurbietes sējamas uz līdzenas zemes. Kur tas iespējams, cukurbiešu sējai jāizmanto kombinētās cukurbiešu sējammašinas. To priekšrocība: sēklas iesēj vienmērīgā dziļumā, reizē ar sēklu iesēj arī daļu mākslīgo mēslu un noteiktāks rindu atstatums, kas vēlāk atvieglo biešu apkopšanu.

Cukurbietes sējamas apmēram 50 cm atstatumā rinda no rindas. Kombinētām cukurbiešu sējammašīnām rindu atstatums pa lielākai daļai ir 48 cm. Šāds rindu atstatums pietiekošs, lai, nebaidoties no cukurbiešu stādīņu samīšanas, rindu starpas varētu rušināt ar zirgu darbināmu rušinātāju. Cukurbietes var sēt arī ar cukurbiešu sējai pielāgotu labības rindu sējammašīnu, rokas sējammašīnu un vienkārši rokām. Sēšana rokām prasa daudz darba spēka un nav ieteicama.

Uz hektara izsējamais sēklu daudzums atkarībā no sēšanas veida un augsnes īpašībām svārstas starp 20—30 kg. Sējot agrāk un smagās augsnās, jā sēj lielāki sēklas daudzumi. Pilnīgāks sēklu devums lielākā mērā nodrošina pietiekoši biezu un spēcīgu cukurbiešu sējumu arī mitruma trūkuma un kaitekļu postīšanas gadījumos. Cukurbiešu sēklas jāiegulda tādā dziļumā, lai tām nodrošinātu sadīgšanai nepieciešamo mitrumu. Agrie sējumi un smagākās augsnās jā sēj seklāk nekā vēlākie sējumi un vieglās augsnās. Parastais sēšanas dziļums 2—3 cm.

Arī pēc sēšanas sējumu vēlams pievēlt, lai atjaunotu pārtraukto ūdens cirkulāciju.

Sējuma apkopšana.

Drīz pēc cukurbiešu apsēšanas jāuzsāk sējumu kopšanas darbi. Vispirms jāseko, vai sēklu dīgšanu nekavē garoza. Radusies garoza katrā ziņā jāiznīcina, sējumu veļot ar rievotu veltni vai ecējot ar vieglām sējumu ecēšām šķērsām rindām. Sējumu ecēšana pirms biešu sadīgšanas vajadzības gadījumā var noderēt arī sēklu nezāļu apkarošanai.

Tiklīdz cukurbietes sadīgušas un kļūst redzamas atsevišķas rindas, jāuzsāk rindstarpu īrdināšana. Šim uzdevumam noēri-

gākie specialie vien- vai divrindu ar zirgu darbinami cukurbiešu irdinātāji. Irdinātāju ķepiņas (naži) jānostāda pēc iespējas tuvāk cukurbiešu rindām. Lai novērstu tikko sadīgušo sīko stādiņu apmešanu ar zemi, pirmās reizes rindstarpas irdinot, jālieto aizsargdiski. Mazākos sējumos pirmās rindstarpu irdināšanas var arī izdarīt ar rokas irdinātājiem. Rindstarpu irdināšana jāatkārto, lai augsnas virskārta vienmēr būtu irdena.

Sējuma retināšana.

Tiklīdz cukurbietēm attīstas otrais lapiņu pāris — pirmās istās lapiņas, nekavējoties jāuzsāk retināšana. Katra nokavēta retināšanas diena palielina tālāko darba spēka patēriņu un mazina sakņu ražu rudenī.

Retināšanas uzdevums: iznīcināt liekos cukurbiešu stādiņus un nezāles, uzirdināt augsnu ap augšanai atstātiem stādiņiem. Piemērotākais stāda atstatums no stāda rindā apmēram 20 cm. Lai retināšanas darbu un uzdevumu pareizi un ar mazāko darba spēka patēriņu veiktu, jāizvēlas piemērots retināšanas kaplis. Cukurbiešu retināšana rokām, vai šim darbam nepiemērotu darba rīku, prasa lielu, nevajadzīgu darba spēka patēriņu un nedod vēlamo augsnas uzirdināšanu un pilnīgu nezāļu iznīcināšanu. Šāds darbs ir gauss un nepilnīgs. Retināšanai piemērotākie ir īskātainie: vienpusīgie (Helios'a), četrpusīgie (dāņu) vai loka kapļi.

Ja viss cukurbietēm paredzētais slāpekļa mēslojums nav dots sējas laikā, tad otra slāpekļa mēslo devas puse cukurbietēm jādod tūlīt pēc retināšanas. Arī pēc retināšanas rindstarpu irdināšana jāturpina tikpat intensīvi kā pirms retināšanas, pakāpeniski palielinot irdināšanas dziļumu.

Apmēram divas nedēļas pēc retināšanas jāizdara cukurbiešu pārbaude ar garkātainiem kapļiem: iznīcinot liekos stādiņus un nezāles. Cukurbiešu rindstarpu irdināšana izbeidzama tad, kad cukurbiešu lapas sedz rindstarpas. Pēdējo reizi irdinot, ieteicams zemi nedaudz pieraut cukurbiešu saknēm.

Tāpat visā cukurbiešu augšanas laikā nepārtraukti jāseko, vai sējumu neapdraud kāda cukurbiešu slimība vai kaitekļi. Par katru plašāku slimību vai kaitekļu parādīšanos nekavējoties jāziņo cukurfabrikai. Cukurfabrika tad izsūtīs specialistu, kas dos norādījumus slimības vai kaitekļu ierobežošanai vai apkarošanai. Tikai nenokavēta un laikā izdarīta slimības vai kaitekļu apkarošana dos sekmes.

Biešu sējumā jāiznīcina — nolaužot vai izgriežot — visi izziedējušie biešu stublāji.

Neaizmirstiet, ka labas cukurbiešu ražas izredzes rudenī galvenā kārtā atkarīgas no laikā pareizi un rūpīgi izdarītas cukurbiešu sējumu apkarošanas.

Novākšana.

Laiku, kad cukurbiešu novākšana rudenī uzsākama, izziņo Valsts cukura monopola pārvalde. Parasti novākšanu var uzsākt septembra beigās. Norādījumu par cukurbiešu gatavību dod biešu lapu nokrāsa. Dzeltējoša lauka novākšana uzsākama ātrāk, bet lauks ar zaļu lapojumu novācams pēc iespējas vēlāk.

Cukurbiešu novākšana prasa lielu darba spēka patēriņu, ja to izdara nemākulīgi, tādēļ ievērojamas visas darba spēka ietaupīšanas iespējas, kā cukurbiešu izcelšanā, apgriešanā, tā aizvešanā. Novākšanas darbu atvieglošanai un darba ražības celšanai sevišķi smagās augsnās, cukurbiešu izcelšanai, kur tas iespējams, jālieto ar zirgu darbināmie cukurbiešu izcēlēji — arkli. Izcelšanas darbu var arī atvieglot cukurbiešu saknēm no vienas puses zemi atarot ar spīlarklu. Ja bietes izceļ ar rokām, tad katrā ziņā jāiegādājas rokas spile, lai, lapām notrūkstot, būtu iespējama atsevišķu cukurbiešu izcelšana.

Izceltām bietēm, vai nu tās sanestas nelielās kaudzītēs, vai atstātas rindās, jāatdala pieres daļa līdz ar lapām. Bietes pieri jānogriež ar vienu taisnu griezienu līdz ar pēdējām lapu rievām. Patī sakne jānotīra no sīkajām saknītēm un liekajām zemēm. Biešu pieres atdališanai jālieto specialie griežamie naži, griežgaldi vai pieru atdališanai piemērotas lāpstīņas. Šinī rudenī cukurfabrikas pieņems arī cukurbietes ar specialem griežgaldam koniski apgrieztām pierēm. Nepiemērota griešanas ierīce prasa lielāku piepūli un palielina darba spēka patēriņu.

Lai izsargātos no sakņu izžūšanas, nodarinātās saknes līdz to aizvešanai, uz lauka turot, nekavējoties jāpasedz ar lapām. Salmus sakņu segšanai nevar lietot.

Darba atvieglošanai bietes pārvietojot maisos vai ratos ieteicams lietot specialās biešu grābjamās dakšas. Lai neatrautu zirgus pārējiem rudens lauku darbiem, kur tas iespējams, cukurbiešu transportam uz fabriku vai iekraušanas vietu jāizmanto mehānizētie transporta līdzekļi (smagie automobiļi un traktori).

Cukurbietes sūtot pa dzelzceļu, vagoni biešu pārvadāšanai stacijās pieprasami jau iepriekš — izsludinātās dienās. Pa dzelzceļu cukurbietes jāšūta pilnām vagonu kravām (15 t). Ja atsevišķam audzētājam pilnai vagona krava cukurbiešu trūkst, tad tās jāšūta pa diviem vai vairākiem audzētājiem kopā — kopsūtījumā. Pēc cukurbiešu nosūtīšanas audzētājam ar atklātņu cukurfabrikai jāpaziņo par visu cukurfabrikai nodot paredzēto cukurbiešu nosūtīšanu.

agr. Fr. Krisona.

0,02

Cukurbiešu pieņemšana no bezlīguma audzētājiem.

Cukurbiešu audzētāji-iesācēji cukurbiešu sēklas var saņemt izdalīšanas punktos Valsts cukura monopola pārvaldes nozīmētās vietās par Ls 1,45 kilogramā, pilniem kilogramiem, 1—5 kg uz saimniecību. Sēklu izdalītājs ved cukurbiešu sēklu pircēju sarakstu, atzīmējot saimniecību, kur bietes tiks audzētas, audzētāja uzvārdu, vārdu un kāds daudzums sēklu izsniegts.

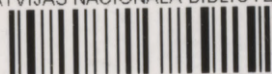
Sēklu pircējs izaudzētās cukurbietes var izlietot savas saimniecības vajadzībām. Sēklu pircējam ir arī tiesība nodot cukurbietes rudenī Valsts cukura monopola pārvaldei, ar iekraušanu vagonā, par Ls 38,— tonnā, skaitot tirsvarā līdz 2 t uz katru pirktu kilogramu sēklu, ja biešu audzētājs līdz 1939. g. 1. oktobrim paziņo Valsts cukura monopola pārvaldei, kādu biešu daudzumu, apmēram bruto, viņš vēlas nodot.

Cukurbiešu audzētājiem, kas cukurbiešu nodošanu būs pie-
teikuši, paziņos, kādās dienās cukurbietes jāpieved attiecīgā stacijā. Cukurbiešu pieņemšana stacijās paredzama no 10. oktobra līdz 1. novembrim, par ko cukurbiešu audzētājiem ziņos attiecīgā cukurfabrika.

Valsts cukura monopola pārvalde.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309057003